

INDSATSBEKRIVELSE - O8037 JERUP Å

Forfatter:
Mikkel Hostrup Christensen

Emne:
Vandområde o8037 Jerup Å

Indhold

1. Redegørelse for vandløbsrestaureringer i vandløbsforekomsten	1
2. Redegørelse for anlægstekniske muligheder	1
3. Konsekvenser for vandløbets biologiske forhold	7
4. Konsekvenser for Natura 2000 og/eller beskyttede arter	8

1. Redegørelse for vandløbsrestaureringer i vandløbsforekomsten

Vandområde o8037 er 6,74 km lang og består af Jerup Å samt et tilløb. Jerup Å starter oppe i Napstjert Mose, løber sydpå gennem Jerup, hvorefter den drejer nordpå igen og ender ude i Kattegat. Tilløbet starter mellem Jerup og Kragkove Hede, nord for Depotvej og løber østpå og ender i Jerup Å øst for Milrimvej.

Fra Skagensvej og til sit udløb er o8037 offentligt, mens det er privat de resterende steder.

Vandets farve er rødbrunligt grundet humus. Ved udløbet stagnerer det, så der dannes iltfrie forhold.

Ifølge Basisanalysen for vandområdeplaner 2021-2027 er den samlede økologiske tilstand moderat, selvom det kun er vandløbsfaunaen, der er kendt. Ifølge den seneste plan for fiskepleje er vandløbet ikke ørredvand (Figur 2).

17-16

Jerup Å
(1-2)

Kanaliseret vandløb med ringe fald, dårlige fysiske forhold og næsten stillestående vand på især den øvre del.
Ikke ørredvand.
Lgd.: ca. 4,0 km, gbr.: 2,2 m,
dybde: 20-40 cm.

Figur 2 Udtalelse om Plan for fiskepleje i mindre vandsystemer mellem Limfjorden (Hals), Skagen og Svinkløv Klitplantage, 2012

Ifølge Bek. 449 af 11. april 2019 (Indsatsbekendtgørelsen) er virkemidlerne til projektet genslyngning og udlægning af groft materiale.

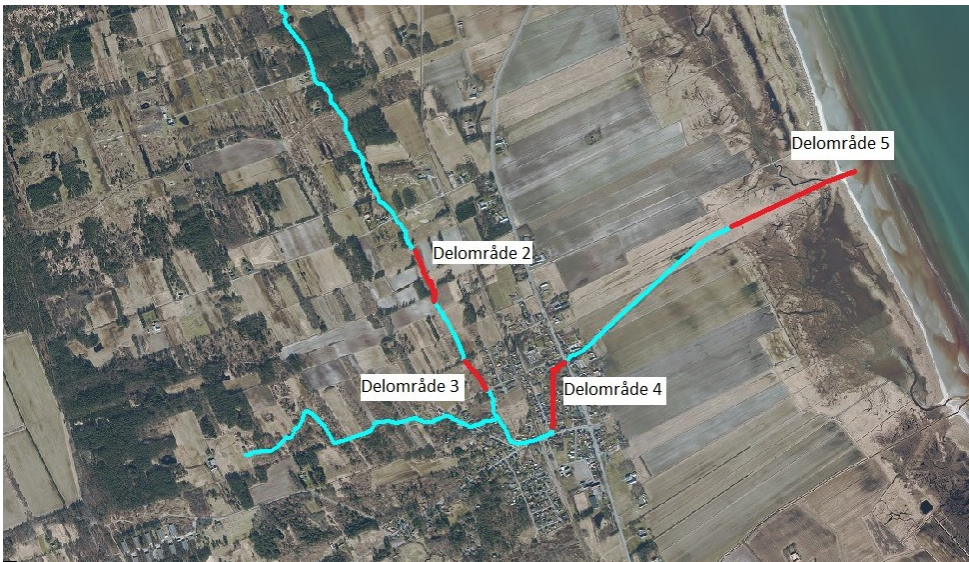
2. Redegørelse for anlægstekniske muligheder

I forbindelse med forundersøgelsens indledende lodsejerdialog blev det klart, at beboere omkring åen er utilfredse med sporadiske oversvømmelser samt

fækaliebakterier, der bliver udledt via åen til badevandet ved Jerup strand. Ud fra beboernes holdning, tilgængelighed, fald, bundforhold og mangel på dræn, er der blevet udpeget fem delområder af hovedløbet hvor indsatserne skal laves.

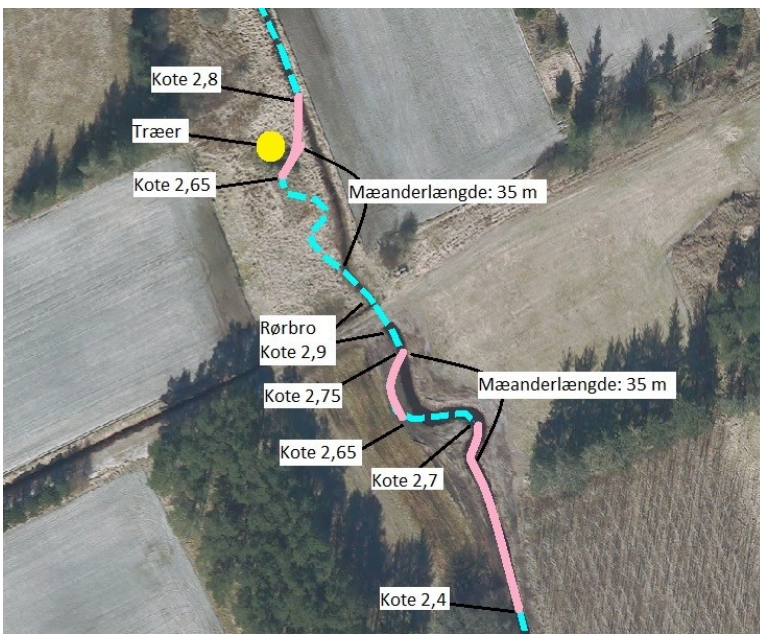
Tilløbet er for smalt og lavvandet til at have potentiale som fiskevand.

Kort 1 Alle delområderne, hvor indsatserne skal ske, er markeret med rødt.

Delområde 2

Delområdet starter kanaliseret med en vanddybde på ca. 0,5 meter før det løber ind i en rørbro (Kort 2). Efter rørbroen er vanddyben ca. 0,75 meter og der er et enkelt sving. Der gror tagrør gennem hele delstrækningen.

Kort 2 Delområde 2 og det nye forløb med bundkoter. Strækninger, hvor der skal udlægges grus, er markeret med lyserød og træerne, der måske skal fjernes, med gul.

I delområdet mænderes der opstrøms og nedstrøms rørbroen. Formålet er at skabe et område med fluktuerende vandspejl. Indsatsen tilgodeser positive vandplantearter og kan være opvækstvand for ørrederne. Anlægsarbejdet, som også kan ses på Kort 3, udføres på følgende måde:

Opstrøms rørbroen graves der 3 sving svarende til 1,5 mæanderbue.

- Bunden vil være 1 meter bred før og efter genslyngningen og 1,5 meter gennem mæanderen. Anlægsprofilen går fra 1:1,5 til 2 til 1:1,5 igen.
- Bundkoterne er specificeret på Kort 3. Langs det lyserøde område består de øverste 10 cm et gruslag. Det nye fald vil være 6 ‰ på den lyserøde strækning.
- Grussammensætningen vil være 15 % håndsten (Ø 32-64 mm) og 85 % nøddesten (Ø 16-32 mm) efter DTU's anbefalinger¹.
- Der står nogle træer, der kan komme i vejen for gravearbejdet. Hvis det er tilfældet, skal de fjernes.

Nedstrøms rørbroen udnyttes det nuværende sving til at danne en mæanderbue efterfulgt af et stryg.

- Bundbredden vil være ca. 1,8-2 m mens anlæggets profil holdes på 1:1,5.
- Den færdige mæanderbues længde bestræbes på at være 10-14 gange vandløbsbredden. Dermed skal der være ca. 20-25 meter fra mæanderens start til dens slut.
- Bundkoterne er specificeret på Kort 3. I de lyserøde områder består de øverste 10 cm et gruslag magen svinget opstrøms broen. Gennemsnitsfaldet vil være hhv. 5 og 6,7 ‰.

Der udlægges 100 skjulesten (Ø = 10-30 cm) langs hele arbejdsområdet.

Al overskydende jord udlægges i en bunke, så lodsejer selv kan brede det ud på de omkringliggende arealer.

¹ Sådan laver man gydebunker for laksefisk - genskab de naturlige stryg med et varieret dyre- og planteliv

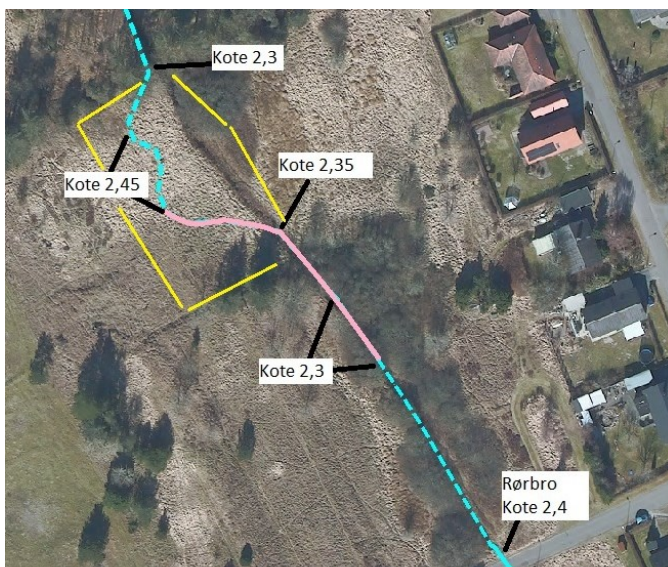
Anlægsarbejdet kan ske fra vestsiden.

Side 4 af 8

Billedserie 1 Delområde 2 hvor første genslyngning skal ske (tv), hvor anden genslyngning skal ske (midt) og hvor gydebanken skal ligge (th).

Delområde 3

Kort 3 Delområde 3 med det projekterede nye forløb. I de lyserøde områder består de øverste 10 cm af bunden af grus. Overskudsjord udbredes inden for de gule markeringer.

Delområdet løber langsomt og ensformigt gennem et overdrev med træer (Kort 4).

Bundkoten stiger i gennemsnit 10 ‰ mod trærækken, før den daler igen mod rørbroen.

Indsatsen vil skabe et langt mere varieret udtryk med generelt lavere koter, der kan fungere som opvækstvand for ørrederne.

- Bundbredden udvides til 2 meter mod starten af den lyserøde strækning i svingene og vandløbsprofilet 1:3. Hernæst indsnævres det til at ramme den nuværende bundbredde og anlægsprofil ved starten af trægrænsen.
- Fra trægrænsen og ned mod rørbroen nedgraves der med håndredskaber.

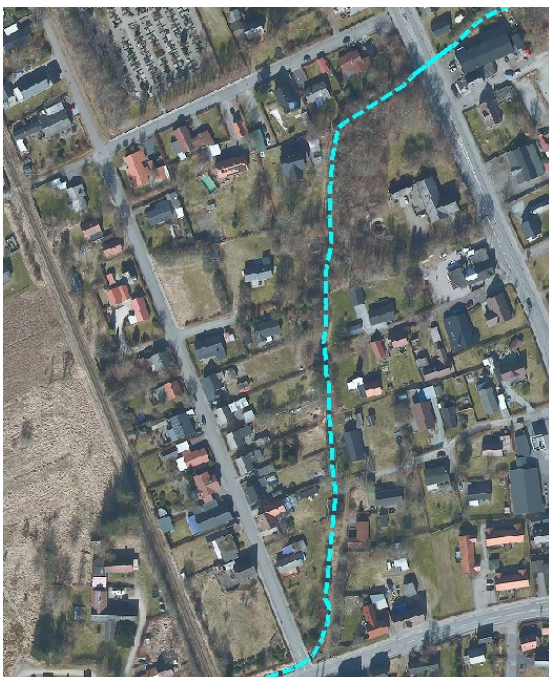
- Koterne er angivet på Kort 4. Ved den lyserøde strækning består de øverste 10 cm af bunden af gydegrus efter DTU's anvisninger.
- Der udlægges 70 skjulesten (Ø = 10-30 cm) tilfældigt langs træækken.
- Overskudsjoeden udbredes langs bredderne (markeret med gul på Kort 4).
Laget skal være max 10 cm tykt.

Anlægsarbejdet kan ske fra vestsiden.

Billedserie 2 Delområde 3 hvor genslyngningen skal foregå (tv) og hvor der skal graves (th).

Delområde 4

Kort 4 Delområde 4.

Delområdet findes inde i Jerup By fra Sindalvej til Skagensvej. Faldet her er relativt godt med sten i bunden, smalbladet mærke og underskårne brinker, hvilket gør delområdet til oplagt til gydebanker.

Der udlægges 4 gydebanker, som alle skal være 10 meter lange, 30 cm høje og samme bredde som åen, og der udlægges 60 skjulesten (Ø = 10-30 cm) fordelt langs hele delområdet. Gydegrusets fordeling af nødde- og håndsten overholder DTU's anvisninger. Udlægningen kan ske fra vestsiden ved Bjørnsvej.

Side 6 af 8

Billedserie 3 Underskårne brinker og puder med smalbladet mærke langs Delområde 4.

Delområde 5

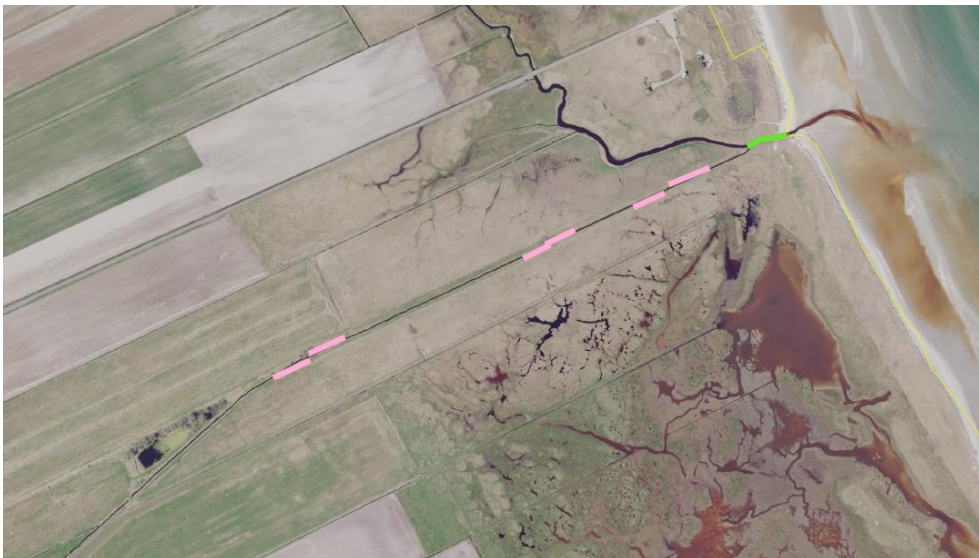
Vandløbet er kanaliseret fra Jerup By til sit udløb i Kattegat. Den første km er vandføringen er ret god, med et fald på 1,5-2 ‰. Dette ændres dog mod vandområdet afslutning, hvor vandet virker stillestående med tegn på iltsvind (Billedserie 5). Det stillestående vand skyldes formentligt, at udløbet sander til pga. dårlig strøm fra vandløbet og påvirkning fra havet.

Billedserie 4. Jerup Å løber uden nogen fysisk variation (tv). Ved udløbet er der algevækst og sort sediment, der præges af svovlbrinte og metan (th).

Anlægsarbejdet er beskrevet nedenfor samt på Kort 6.

Side 7 af 8

Det primære formål med indsatsen vil være at ændre de fysiske forhold, så der skabes flere overgangszoner mellem land og vand og en mere turbulent strøm.

- Brinkerne afgraves i anlægsprofilen 1:1,5 eller 1:2, Afgravningernes længde og placering fastsættes under realiseringen.
- Den afgravede jord udlægges i de omkringliggende grøfter og hulheder aftalt med lodsejere under realiseringen.
- Der udlægges 7 bæltter med grus á 12 meters længde og 10 cm tykkelse med et rodet udtryk. Bælternes placering fastsættes under realiseringen.
- Fordybningen ved åens udløb, hvor åen sander til, udlignes til kote 0 med et rodet udtryk.

3. Konsekvenser for vandløbets biologiske forhold

Vandområdet er ikke omfattet af handleplaner for truede fiskearter.

Overordnet vil indsatserne skabe flere af de variationer i vandløbet, som de positive invertebrat-, fiske- og planterarter mangler. Mere specifikt vil indsatserne få følgende konsekvenser:

- Delområde 2: Mere lys, mindre tilgroning, bedre ilt- og gydeforhold.
- Delområde 3: Mere lys, bedre ilt- og gydeforhold.
- Delområde 4: Bedre ilt- og gydeforhold.
- Delområde 5: Bedre passage og leveforhold for fisk og smådyr. Bedre forhold for planter i overgangszonen.

Med baggrund i de biologiske følger forventes det, at Jerup Å opnår målsætningen om samlet god økologisk kvalitet.

Side 8 af 8

4. Konsekvenser for Natura 2000 og/eller beskyttede arter

Delområde 2 ligger i Natura 2000-område nr. 3 *Jerup Hede, Råbjerg og Tolshave Mose*. Udpegningsgrundlaget dækker over habitater som, vandløb, sure overdrev og hængesæk samt sommerfuglen hedepletvinge (*Euphydryas aurinia*) og flere ynglende fugle med tilknytning til de fugtige naturtyper (Natura 2000-basisanalyse, Jerup Hede, Råbjerg og Tolshave Mose; 2027).

Den hævede bund og større bredzone i Delområde 2 skabe mere flydende overgang til de omkringliggende naturtyper og dermed virke generelt naturforbedrende.

I strandengene ved Delområde 5 er der registreret strandtudser (*Epidalea calamita*). De nye slyng, højere bund og varierede bredzone vil påvirke bestanden positivt, da det skaber åbne områder med fluktuerende fugtighed.

700 meter syd for Delområde 5 ligger Natura 2000-område nr. 4 *Hirsholmene, havet vest herfor og Ellinge Ås udløb*. Indgrebene vurderes at påvirke Natura 2000-området neutralt, eftersom strandengene er næringsfattige, og der derfor ikke vil ske en væsentlig udvaskning af næringsstoffer.